

УДК 001::37.015.311:303.092.7]:37.015

DOI 10.26697/9786177089000.2017.167

© Маркова Є. Ю., Стрельцова Н. В., 2017

Маркова Євгенія Юхимівна,

Стрельцова Наталія В'ячеславівна

Херсонське морехідне училище рибної промисловості

АНДРАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Стаття присвячена аналізу основних принципів андрагогічного підходу в педагогіці як основи теорії безперервної освіти в контексті гуманістичної складової процесу навчання та виховання дорослих. Система безперервної освіти базується на нових специфічних філософських, психологічних, методичних, методологічних підходах. Сучасні технологічні та соціальні перетворення вимагають вирішення проблем, пов'язаних з неефективністю традиційних підходів до теорії та технології навчання дорослих. Реалізація визначених завдань можлива на основі підходів, орієнтованих на особистість. На основі проведеного дослідження, зроблено висновок, що найважливішими складовими андрагогічного підходу є інтерактивне навчання, пріоритетна форма навчання – групова робота, специфічні методи навчання, які направлені на вирішення проблем, завдань. Серед принципів навчання автори виділяють індивідуальність та системність.

Ключові слова: педагогіка, андрагогіка, технологія навчання, методи, принципи навчання.

Проблема, її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Аналіз досліджень з проблеми освіти дорослих у вітчизняній науці свідчить, з одного боку про великий інтерес науковців до проблеми освіти дорослих, з іншого – про недостатню розробленість цієї проблеми.

Аналіз публікацій (виділення невирішених проблем). На міжнародному рівні термін «андрагогіка» почав використовуватися з 1970 р. після друкування праць М. Ш. Ноулза. Вчені різних країн (Канада – Д. Кидд, Америка – М. Ноулз, Німеччина – Ф. Пеггелер, Югославія – Б. Самоловчев, Польща – Є. Радлинський, Україна – Х. Алчевська, В. Вахтеров, Г. Ващенко, В. Водовозов та ін.) цей термін пояснювали по-різному: – наука про формування людини на протязі всього життя (П. Фурте); – система положень про навчання дорослих, яку необхідно диференціювати в залежності від ситуації (М. Ноулз); –

галузь педагогічної науки, яка охоплює теоретичні та практичні проблеми навчання та виховання дорослих (Б. Бім-Бад) [2, с. 34]. Подальший розвиток проблема освіти дорослих знайшла своє відображення в дослідження сучасних вчених: С. Вершловського, Б. Гершунського, С. Гончаренка, А. Даринського, С. Змейова, І. Зязюна, А. Кузьмінського, Н. Ничкало, В. Онушкіна, С. Сисоевої, Л. Дьяченко та інших.

Більшість вчених мають спільну думку, з якою погоджуються і автори статті, що андрагогіка – наука, яка визначає закономірну діяльність дорослого у процесі реалізації процесу навчання; розглядає освіту в контексті життєвого шляху людини; вона є теоретичною основою навчання дорослих; андрагогіка розкриває принципи, методи та засоби, за допомогою яких у житті та роботі дорослих розв'язується багато проблем.

Для успішного навчання дорослих необхідно розв'язати питання, пов'язані з неефективністю традиційних академічних підходів до післядипломної освіти спеціалістів; відсутність науково-методичної бази та андрагогов (викладачів, які мають досвід роботи з дорослими та досконало володіють різноманітними технологіями та методами навчання); не повністю розроблені та обґрунтовані теорії, технології та принципи навчання дорослих. Реалізація перелічених проблем можлива на основі використання низки підходів до складного процесу навчання.

Слід відмітити, що досі не існує повного пояснення та класифікації методів навчання дорослих.

Цілі статті (постановка завдання): обґрунтувати андрагогічний підхід в педагогіці як методологічну основу навчання дорослих; розкрити сутність андрагогічних принципів в контексті гуманістичної парадигми освіти дорослих; з'ясувати найбільш ефективні технології, форми та методи андрагогічної освіти.

В Україні за ступенем організованості, відповідно до прийнятої ЮНЕСКО термінології, виділяють три основних типи освіти дорослих: формальна освіта (представлена традиційними системами освіти, здійснюється в освітніх установах за навчальними планами та програмами, що відповідають державним стандартам та визначеним вимогам до рівня підготовки випускника навчального закладу), неформальна освіта (вся культосвітня робота з дорослими, здійснювана відповідно до інтересів і потреб різних категорій дорослих людей; вона не завершується отриманням диплома), інформальна освіта (набуття знань дорослими людьми в процесі власної трудової діяльності, спілкування через засоби масової інформації; вона являє нагромадження різноманітних знань шляхом набуття життєвого досвіду; це аматорська освіта з метою задоволення

особистості; вона ніколи не завершується і не має дипломів) [1, с.26-33].

У межах андрагогічної моделі той, хто навчається, прагне застосувати отримані знання й навички вже сьогодні, щоб стати більш компетентним у вирішенні негайних проблем, щоб більш ефективно діяти в житті. Відповідно, курс навчання будується на основі розвитку певних аспектів компетенції слухачів й орієнтується на конкретне завдання.

Діяльність дорослих учнів полягає в придбанні тих конкретних знань, які необхідні їм для розв'язання життєво важливих проблем. Діяльність викладача зводиться до надання допомоги слухачам у відборі необхідних для них знань, умінь й навичок. Навчання будується по міждисциплінарних модулях (блоках).

Основні андрагогічні принципи [2, с. 64-112], які становлять фундамент теорії навчання дорослих:

1. Принцип спільної діяльності, який передбачає спільну діяльність, того, хто навчається з тим, хто навчає, а також з іншими слухачами щодо планування, організації, оцінювання й корекції процесу навчання [3, с. 34-39].

2. Індивідуалізація навчання. Відповідно до цього принципу кожний слухач разом з викладачем, а в деяких випадках і з іншими слухачами створює індивідуальну програму навчання, орієнтовану на конкретні освітні потреби й цілі навчання й враховуючу досвід, рівень підготовки, психофізіологічні, когнітивні особливості тих, хто навчається [4].

3. Системність навчання. Цей принцип передбачає дотримання відповідності цілей до змісту, форм, методів, засобів навчання й оцінювання результатів навчання [5, с. 190-204].

4. Пріоритет самостійного навчання. Самостійна діяльність тих, хто навчається є основним видом навчальної роботи дорослих. Під самостійною діяльністю розуміється не проведення самостійної роботи як виду навчальної діяльності, а самостійне здійснення слухачами організації процесу свого навчання [6].

5. Принцип спирання на досвід тих, хто навчається. Згідно із цим принципом життєвий (побутовий, соціальний, професійний) досвід слухачів використовується в якості одного із джерел власного навчання, так і для навчання колег [7, с. 8-11].

6. Принцип актуалізації результатів навчання. Даний принцип припускає невідкладне застосування на практиці придбаних знань, умінь, навичок, якостей [8, с. 3].

Андрагогіка як теорія та практика навчання дорослих поєднує філософський, психологічний, методологічний, методичний, практичний підходи. Основними методами інтерактивного навчання,

які успішно використовуються андрагогами в процесі викладання автори вважають аналіз досвіду та організаційно-діяльні (моделювання, рефлексію, проектування, дискусії, ділові ігри, кейси).

Висновки, перспективи. Сучасна людина не може за один день здобути освіту, а потім 30-40 років працювати згідно з готовою формулою. Тому, можна припустити, що саме за андрагогікою майбутнє освітнього процесу в цілому. Вже сьогодні на багатьох підприємствах, компаніях, фірмах створені відділи по роботі з персоналом, до завдань яких входить навчання і підвищення кваліфікації співробітників. В роботі надана стисла характеристика андрагогічних принципів, головними серед яких автори виділяють індивідуальність та системність навчання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів висвітленої проблеми. Подальшого розроблення потребує проблема моніторингу професійної діяльності робітників на сучасному етапі розвитку освіти, розгляду питань, пов'язаних зі структурними компонентами професійної підготовки; пошуку ефективних методик професійного навчання.

Література

1. Дубасенюк О. А. Передумови розвитку андрагогіки як чинника особистісного та професійного зростання дорослого // Андрагогічний вісник. – 2013. – Вип. 4. – С. 26-33.
2. Протасова Н. Г. Андрагогічні принципи навчання в системі післядипломної освіти педагогів / Н. Г. Протасова // Творча особистість вчителя: проблемні теорії і практики: зб. наукових праць / редкол.: Н. В. Гузій (відп. ред.) та ін. – К. : УДПУ, 1997. – С. 64-112.
3. Скульська В. Є. Особливості професійного навчання дорослого населення/ В. Є. Скульська// Педагог професійної школи: зб. наук. праць / за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Науковий світ, 2002. – Вип. II. – С. 34-39.
4. Змеєв С. И. Основы андрагогики: учеб. пособие для вузов / С. И. Змеєв. – М. : Академия, 1999. – 168 с.
5. Шиянов Е. Н. Общая педагогика. – Ч. 2. / Е. Н. Шиянов, В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев. – М. : Владос, 2002. – С. 190-204.
6. Громкова М. Т. Андрагогика: теория и практика образования взрослых: учеб. пособ. для системы доп. проф. образ.; учеб. пособие для студ. вузов / М. Т. Громкова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 495 с.
7. Сорочан Т. М. Фасілітація – нова функція післядипломної педагогічної освіти / Т. М. Сорочан // Освіта на Луганщині. – 2004. – № 2 (21). – С. 8-11.
8. Вербицкий А. Психолого-педагогические основы образования взрослых: контекстный подход / А. Вербицкий// Новые знания. – 2001. – № 1. – С. 3.

Евгения Маркова, Наталья Стрельцова. Андрагогическая модель образования как составляющая современной педагогики.

Статья посвящена анализу основных принципов андрагогического подхода в педагогике как основы теории непрерывного образования в контексте гуманистической составляющей процесса обучения и воспитания взрослых. Система непрерывного образования базируется на новых специфических философских, психологических, методических, методологических подходах. Современные технологические и социальные преобразования требуют решения проблем, связанных с неэффективностью традиционных подходов к теории и технологии обучения взрослых. Реализация поставленных задач возможна на основе подходов, ориентированных на личность. На основе проведенного исследования, сделан вывод, что важнейшими составляющими андрагогического подхода является интерактивное обучение, приоритетная форма обучения – групповая работа, специфические методы обучения, которые направлены на решение проблем, задач. Среди принципов обучения авторы выделяют индивидуальность и системность.

Ключевые слова: педагогика, андрагогика, технология обучения, методы, принципы обучения.

Ievgeniia Markova, Natalia Streltsova. Andragogical model of education as a component of modern pedagogy.

The article is devoted to analyzing the main principles of andragogical approach in pedagogy as the basis of the theory of continuing education in the context of a humanistic component of the training process and upbringing of adults. The system of continuing education is based on the new specific philosophical, psychological, methodical and methodological approaches. Modern technological and social transformations require the solution of problems which are connected with ineffectiveness of traditional approaches to the theory and technology of adults' teaching. Realization of certain tasks is possible on the basis of the approaches that are focused on the personality. On the basis of the research it was concluded that the most important components of the andragogical approach are interactive education, priority form of training – group work, specific teaching methods that are focused on solving problems and tasks. Among the principles of teaching, the authors emphasize the individuality and consistency.

Keywords: pedagogy, andragogy, technology of teaching, methods, principles of teaching.

Стаття надійшла до редакційної колегії 26.10.2017

Інформація про авторів: Маркова Євгенія Юхимівна – доктор екон. наук, Херсонське морехідне училище рибної промисловості.

Стрельцова Наталія В'ячеславівна – викладач вищої категорії, Херсонське морехідне училище рибної промисловості.